

Nr 75

Av herr **Lindblad** och herr **Jacobsson, Per**, om en kartläggning av
arbetskraftskostnader.

(Lika lydande med motion nr 91 i Andra kammaren)

Lokaliseringsstöd till nyetableringar och utbyggnad av befintliga företag i främst Norrland har givit erfarenheter. Särskilt filialer till mellan- och sydsvenska verkstadsföretag synes på kort tid kunna tillföra sysselsättningssvaga områden nya arbetstillfällen. Det är av allt att döma en tidsödande process att starta företag från början med de problem det innebär att söka produkter och produktionsmetoder, hitta marknadsföringsvägar och få i gång driften. Studier av hittillsvarande lokaliseringprojekt torde ge förutsättningar att effektivisera och förstärka lokaliseringssatserna så att största antalet bestående arbetstillfällen kan uppnås. En början tycks ha gjorts genom undersökningar inom regeringens och Industriförbundets gemensamma arbetsgrupp för lokaliseringsfrågor.

Likväl är detta bara halva problemet. En summering av erfarenheter och resultat vid lokaliseringar i Norrland kan underlätta beslutssituationen när företag i andra delar av landet frågar sig, om en expansion bör ske genom utbyggnad av hittillsvarande anläggningar eller genom filialer längre norrut. Förutsättningen för att göra en bedömning är inte bara ökad kunskap om lokalisering i Norrland; företagen behöver också kunskap om vad som händer vid utbyggnad av de befintliga anläggningarna. Det kan tyckas att detta är just den erfarenhet de sedan lång tid skaffat sig. Men frågan är om inte osäkerheten om verkningarna är lika stora på de gamla orterna som i fråga om filialerna i norr.

Den nämnda arbetsgruppen har funnit att filialerna har inledande problem, genom den industriella ovanan hos folk som kommer direkt från jordbruk och skog. Bristen på underleverantörer och serviceföretag ger problem. Att det kostar mycket att komma i gång är ytterligare ett skäl att främst lita till företag med betydande resurser. Men redan efter ett till två år har fördelarna vägt över. Rekryteringsunderlaget är stort och avgången liten, bara omkring femtedelen mot i storstadsområdena. Framgången visas av att flertalet filialer expanderar, i några fall mycket starkt.

Inflyttning gör ont värre

Att företagen har bristande kunskaper om vad det innebär att expandera i redan ansträngda regioner har på ett intresseväckande sätt beskri-

vits av direktör Wilhelm Paues i en artikel i Industriförbundets tidskrift (nr 8 år 1969). Han finner att man inom företagsekonomi icke förmått anpassa sig till den fulla sysselsättningens samhälle utan tänker och kalkylerar som under arbetslöshetens decennier. Redan för fem år sedan ifrågasatte direktör Paues det företags- och samhällsekonomiskt förnuftiga i att importera arbetskraft från undersysselsättningsområden till de orter där översysselsättningen var akut. Det föreföll då som man genom sådan omflyttning snarast gjorde ont värre och ökade den överfulla sysselsättningen rent lokalt till en höjd som inte gick att kontrollera.

De som kommer till storstadsområdenas industrier kräver inom kort så stora ökade investeringar i bostäder, skolor etc. att man kanske finner detta: "Två av företagets arbetare, ofta yrkesskickliga och med goda kontakter på den lokala arbetsmarknaden, slutar sitt jobb i företaget för att bygga åt nyinflyttade." I stället för att minska arbetskraftsbristen har man då ökat den.

Direktör Paues betonar även hur stora kostnader företagen har av att nyanställda ofta slutar så snabbt: Atlas Copeo upplevde hur 350 av 500 nyanställda 1964 slutade före årets slut, då man lagt ned 7,5 milj. kr. på inkörning av denna personal, eller 50 000 kr. per kvarvarande.

Företagen måste hitta metoder som får med förhållanden av detta slag. Då kommer man att se hur mycket lönsammare det är att planera efter den knappaste faktorn, alltså i dag arbetskraften — på samma sätt som råvaror och bränsle var flaskhalsar under kriget.

Att investera mer för att minska arbetskraftsbehovet tror direktör Paues inte på, särskilt inte i nuvarande ränteläge. Investeringarna kommer nämligen att nå mycket höga belopp, kanske en kvarts till en miljon per anställd. Det är då rimligare att antingen köpa färdiga komponenter till sina produkter, alltså tillverka mindre själv, men då i stället koncentrera sig på det man klarar bäst — eller också förlägga en del av tillverkningen till regioner utan arbetskraftsbrist.

Hur mycket av överefterfrågan på arbetskraft i tätortsregionerna beror på felaktiga värden i kalkylerna, och hur mycket av oviljan mot att ha avläggare i Norrland beror på samma felkalkyl? Hur mycket av dessa felkalkyler har åstadkommit en överinvestering just på den gamla förläggningssorten för att mekaniseringsvägen spara bort den arbetskraft man inte kan finna just där?

Hur många kommuner i södra och mellersta Sverige gör sig allt mindre attraktiva som förläggningssorter därför att de till varje pris velat ha dit mer företagsamhet och mer folk än samhällsutrustningen kunnat få fram utan lokal inflation?

Om folkhushållet Sverige skall få ut det mesta av sin offentliga och privata politik krävs det sannerligen, att man sätter sig ned och på var sitt

håll tänker igenom de mätverktyg och de värden man använder, såväl i den offentliga som privata sektorn.

Så långt direktör Paues. Det synes finnas mycket starka skäl för att stimulera sådana studier som kan klarlägga de företags- och samhällsekonomiska vinsterna av större hänsynstagande till arbetskraftsförutsättningarna inom skilda regioner och orter.

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en offentlig kartläggning av arbetskraftskostnader, särskilt de företags- och samhällsekonomiska konsekvenserna av lokal överefterfrågan på arbetskraft.

Stockholm den 20 januari 1970

Hans Lindblad (fp)

Per Jacobsson (fp)
